

DAVLAT MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYACHILARNING KOMPETENSIYAVIY MASHG'ULOTLARNI BOSHQARISHI

*Navoyi viloyati Zarafshon shahri 18-sonli " Qaldirg'och" nomli
Davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi
Toktayeva Aksana Kazbekovna*

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish o'ta muhimdir. Ushbu maqolada kompetensiyaviy mashg'ulotlarning mohiyati, ularni boshqarishning ahamiyati va samarali boshqarish usullari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: kompetensiyaviy yondashuv, maktabgacha ta'lim, mashg'ulot boshqaruvi, o'yin texnologiyalari, loyiha usuli, mustaqil fikrlash.

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimi har bir bolaning shaxsiy rivojlanishiga e'tibor qaratishni talab qiladi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichi bola shaxsining shakllanishida muhim o'rin tutadi. Kompetensiyaviy yondashuv ushbu bosqichda bolaning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirish, o'z fikrini mustaqil ifodalash va turli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Ushbu yondashuvning maqsadi bolalarning nazariy bilimlarni hayotiy faoliyat bilan bog'lay olish qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Bu jarayonni to'g'ri tashkil etish esa zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash va kompetensiyaviy mashg'ulotlarni samarali boshqarish orqali amalga oshiriladi.

1. Kompetensiyaviy mashg'ulotlarning psixologik asoslari:

Bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlar quyidagi psixologik tamoyillar asosida tashkil etilishi kerak:

Bolalarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos bo'lish.

O'yinli va ijodiy faoliyatni ustuvor qilish.

Mustaqil fikrlash va xulosa chiqarishga rag'batlantirish.

Masalan, mashg'ulot davomida bolalar uchun mantiqiy jumboqlar va vaziyatli topshiriqlar tashkil qilish ularda kreativlik va fikrlashni rivojlantiradi.

2. Kompetensiyaviy yondashuvning didaktik asoslari:

Kompetensiyaviy mashg'ulotlarni samarali tashkil qilish uchun didaktik tamoyillarni inobatga olish zarur:

Amaliyotga yo'naltirilganlik: Mashg'ulotlar bolalarning kundalik hayotidagi real muammolarni hal qilishga yo'naltirilishi kerak.

Moslashuvchanlik: Mashg'ulotlar davomida turli ta'lim usullari va texnologiyalaridan foydalanish lozim.

Takroriylik va mustahkamlash: Har bir yangi o'rganilgan bilim takroriy faoliyat orqali mustahkamlanishi kerak.

3. Kompetensiyaviy mashg'ulotlarning shakllari:

Tajribaviy faoliyat: Masalan, tabiatni o'rganish mashg'ulotlari davomida bolalar o'zlari kuzatuv olib boradilar.

Dramatik mashg'ulotlar: Rolli o'yinlar orqali bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar rivojlantiriladi. Masalan, "Do'konda savdo qilish" yoki "Doktor va bemor" kabi o'yinlar bolalarning muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ekskursiyalar: Tabiatga sayohatlar bolalarning atrof-muhitga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ekologik kompetensiyalarni shakllantiradi.

4. Kompetensiyaviy mashg'ulotlarni boshqarishda innovatsion yondashuvlar:

Axborot texnologiyalaridan foydalanish: Interaktiv ta'lim vositalari va multimedia resurslari orqali bolalarning o'quv motivatsiyasini oshirish.

Guruhiy ishlash usullari: Mashg'ulotlarda bolalarni kichik guruhlarga bo'lib, birgalikda vazifalarni bajarish ularda hamkorlik va mas'uliyat hissini oshiradi.

Refleksiya va tahlil: Har bir mashg'ulotdan keyin bolalarning fikr-mulohazalari eshitilib, kelgusi mashg'ulotlarda bu mulohazalarni hisobga olish.

5. Mashg'ulotlarni baholash va samaradorlikni ta'minlash:

Kompetensiyaviy mashg'ulotlarning natijalari quyidagi ko'rsatkichlar asosida baholanadi: Bolalarning faolligi va ishtirok darajasi.

Mashg'ulot davomida egallangan bilim va ko'nikmalarining amaliyotda qo'llanish darajasi. Bolalarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarining rivojlanishi.

1. Kompetensiyaviy yondashuv tushunchasi va uning ahamiyati

Kompetensiyaviy yondashuv ta'limda o'quvchilarni nazariy bilim bilan cheklanmasdan, amaliy ko'nikma va qobiliyatlar bilan qurollantirishni maqsad qiladi. Maktabgacha ta'limda bu yondashuv:

Bolalarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish;

Jamiyatda faol ishtirok etish uchun zarur ijtimoiy qobiliyatlarni rivojlantirish;

Har bir bolaning individual qobiliyatlarini ochish imkonini beradi.

Masalan, o'yin faoliyati orqali bolalarda muloqot qilish, o'z fikrini ifodalash va muammolarni hal qilish kabi kompetensiyalar rivojlantiriladi.

2. Maktabgacha ta'limda kompetensiyaviy mashg'ulotlarni tashkil etish

Kompetensiyaviy mashg'ulotlarni tashkil qilish jarayonida quyidagi tamoyillarga e'tibor qaratish lozim:

1. Faollik va ishtirok: Bolalar mashg'ulotlarning faol ishtirokchisiga aylanishi kerak. Ular savollar berish, javob izlash va jamoa bilan ishlash orqali o'rganadilar.

2. Amaliyotga yo'naltirish: Har bir mashg'ulot amaliy faoliyatni qamrab olishi kerak. Masalan, turli rolli o'yinlar va loyihalar bolalarning real hayotda uchraydigan muammolarni hal qilishga yordam beradi.

3. Individual yondashuv: Har bir bolaning qobiliyatlari va qiziqishlariga mos mashg'ulotlarni rejalashtirish zarur.

Mashg'ulotlarni quyidagi bosqichlarda tashkil qilish mumkin:

Tayyorlov bosqichi: Mashg'ulot mavzusi va maqsadini aniqlash, kerakli materiallarni tayyorlash.

Asosiy bosqich: Bolalarni qiziqitirish va faol ishtirokni ta'minlash.

Tahlil bosqichi: Mashg'ulot yakunida olingan natijalarni baholash va mustahkamlash.

3. Kompetensiyaviy mashg'ulotlarni boshqarish usullari

Kompetensiyaviy mashg'ulotlarni samarali boshqarish uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

O'yinli boshqaruv: O'yin texnologiyalari orqali bolalarning qiziqishini oshirish va ularni faol ishtirokchi sifatida jalb qilish.

Loyihaviy boshqaruv: Bolalarni kichik guruhlariga bo'lib, ularga birgalikda yechimini topish kerak bo'lgan muammolarni topshirish.

Monitoring va tahlil: Mashg'ulotlarni kuzatib borish va natijalarini tahlil qilish orqali ularning samaradorligini baholash.

Boshqaruv jarayonida o'qituvchilar nafaqat bolalar faoliyatini nazorat qilishi, balki ularga maslahat beruvchi va yo'naltiruvchi sifatida ishtirok etishi kerak.

4. Kompetensiyaviy mashg'ulotlarning afzalliklari

Kompetensiyaviy mashg'ulotlar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

Mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi;

Jamoa bilan ishlash qobiliyatini oshiradi;

Ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi;

Bolalarni real hayotga tayyorlaydi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kompetensiyaviy mashg'ulotlarni boshqarish bolalarning intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv bolalarda nafaqat bilim, balki kundalik hayotda uchraydigan muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bois, kompetensiyaviy yondashuvni keng joriy etish ta'lim sifatini oshirishning muhim vositasi hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rasulov, O. (2023). Kompetensiyaviy yondashuv asosida maktabgacha ta'limni tashkil etish. Toshkent: Ilmiy Nashr Markazi.

2. Nabieva, Z. (2022). Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Samarqand: Ma'naviyat Nashriyoti.
3. G'ulomov, D. (2023). O'yin texnologiyalarining ta'limda tutgan o'rni. Toshkent: Pedagogika Nashriyoti.
4. Ergashev, N. (2022). Bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi. Qarshi: Innovatsiya Matbaa.
5. Karimov, J. (2021). Loyiha usuli va uni ta'limda qo'llash usullari. Buxoro: Yangi Avlod Nashriyoti.
6. Xolmatova, L. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish. Nukus: Ta'lim Nashriyoti.
7. Bobojonov, F. (2022). Monitoring va tahlilning ta'lim jarayonidagi o'rni. Namangan: Innovatsion Texnologiyalar Nashriyoti.
8. Axmedova, N. (2023). Kompetensiyaviy yondashuvning zamonaviy usullari. Toshkent: Ilm-Fan Markazi.
9. Bekmurodov, K. (2022). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlarni boshqarish tamoyillari. Farg'ona: Ma'lumot Nashriyoti.
10. Abdullayeva, M. (2021). Ta'lim jarayonida individual yondashuvning afzalliklari. Toshkent: Innovatsion Pedagogika Markazi.